

Tar Károly

Jóindulatú tovább gondolásra

Részlet a szerző Voltam c. emlékiratainak
5. Summa summarum című könyvéből

32. Makaacs kíváncsiság már nem gyötör, egyre nagyobb bizonyossággal állíthatom, hogy az egyszeri élet híveként, nem szükséges megválaszolnunk minden utunkba került és időnként fel-felhorgadó kérdést. Bodor gondolat, hogy örökké szolgálatos közemberként kell nyüzsögnünk a dolgok forrásának és forgásának közelében. A méltósággal való távoltagegyeztetést gyakorolták minden időben, az okosokkal együtt még azok is, akik a „savanyú a szőlő” hangoztatásával, tisztos távolból figyelték a közügyekből mindig adódó koncon marakodók izléstelen táncát, gyakori helycserés figurázásaikat, amelyekkel a törtétesben megtépzott méltóságukat igyekeztek, kevés sikerrel, leplezni.

33. A történelem folyamán mindig számosan voltak olyanok, akik a hatalmat áhítózóktól csömörölnen visszahúzódtak, s lettek örökös ellenzékiek, mert a magát mindig újnak hirdetett hatalom eszméinek tartalmasságát kevesellték. Mások a hatalomra jutottak erkölcsi tartásából következtettek arra, hogy valóban gyökeres változtatásokhoz nemcsak az új eszmék hiányzanak, hanem az az új generáció is, amely megtisztulhatott az előtte ajnározott életmódok mérgeitől, amik a mindig piszkos politikában sokáig lappanganak, és időnként, az egész világot megdöbbenően, még ma is hatnak. Mindig lényeges az, hogy milyen, és mekkora erőket, mekkora közösségeket képes hatalom a reménykedés szérumával beoltani. A csak képzeletünkben teljes demokráciát eszmei szépségéből mindig kifordítva, mindig megcsúfolva, olyan árnyjátékkal debütál minden hatalom, amely a ténykedések hatalmasnak festett vásznára óriásokat vetít, hogy elkápráztassa a látványosságra kiéhezett, bámészságra ítélt nézősereget. Az veszt, aki belemegegy ebbe a játékba, ha nem határozza el idejében, hogy nem törtet, nem lelkesezik, nem tenyerel, nem ül, nem keveredik a politika piszkába, és lassacskán rájön, hogy ne a mondvacsinált közösségek bábjaként élje – egyetlen - életét, hanem a feltartozhatatlanul atomizálódó társadalom egyénekre szabott forradalma szükségességének tudatában, saját maga alkotójának és az embernek kiszabott idejében, annak kiteljesítőjének cselekedjék. Ehhez, akár a nagy ünnepeken a képzelt szívárvány alatt, naponta át kell mennünk a kérdések kérdésének kapuján: Mi történik itt!? Ha tudnák, hogy valójában mi történik, a boldogság titkát is megismerhetnénk. Isteni magasságba kellene emelkednünk, hogy messzire lássunk, a távolba, amely mindig közvetlenül a lábunk előtt kezdődik

34. Ebben az évezredben sem foroghat világunk visszafelé, nagyobb kényelmetlenség nem érhet bennünket az emberöltőnkben is sokszor tapasztalható egyhelyben topogástól. Az emberiség ma már tudományos megközelítéssel felmért földi életének végét százhuszezer évre becsüljük, életkorunk felső határául pedig a százhusz esztendő. Amikor Afrika partjai látótávolságra megközelítik Európát, az egykori Karthágó szomszédos lesz az örök Rómával, a Földközi tenger alatti tektonikusmozgások akkorára bizonyára alaposan átrendezik a vidéket. A Kelet-Ausztrália tengeráramlás a Déli-sark közelében nyal-

dossa majd ezt az eljegesedő földrészt, a New-York és Stockholm fölötti vizekben óriástechnősökből alakult hatalmas hullók úszkálnak. Apró, de nagyfejű és aránytalanul nagy, sűrűn használt, kifinomult nemzőszerszámokkal felszerelt emberek az örömszerzés apró szüneteiben digitálisan intézik majd a világmindenség dolgait, a Földet óriási atomerővel hajtott művekkel éppen más, a Naphoz közelebb és sokkal előnyösebb pályára vezérlik, miközben boldogan örökéletet élnek, a megmaradt szárazföld minden négyzetcentiméterét, de a tengerek mélyét is behálózó, több száz emeletes építményekben.

35. Az erdő erdősége pedig, a legfrissebb, de érdeklődési körétől távol eső, tudományos kutatások szerint is, abban áll, hogy az erdő talajában élő gombák szövedékei, mint egy laza kapcsolatban összekötik az erdő fáit, ahol a különböző természetes laboratóriumokban készült tápanyagokat és védőanyagokat, a talajból felszívott ásványi sókat, a gyenge kapcsolatok törvényének megfelelően, közreműködésükkel egymás között folyamatosan kicserélhetik. Ha a kutyánk az egyik fa tövébe pisil, a talajba jutott tápanyagokból az erdő minden fája részesül. Micsoda különös kapcsolatok hálózatában válik egyetlen egésszé a világ. Terebélyesedő bükkfaként indult sétára az erdőben. Árnyas erdei úton haladt a füves tisztásig, ahol a költő, valószínűleg édesanyja altató dalát felidézendő, gyötört gyomrában maroknyi altatóval, lelépett a térképről, hogy a halhatatlanság végtelen tengerében olykor újra előtűnjék, gondolatainkban úszkáljon szelíden dalolva, mert bizony „... csak az igaz, ami végtelen./ minden véges: megalkuvás.” És mert a megalkuvás orvossága a tagadás. De mit? Mikor? Miért? A tagadást is tagadva? A végtelen sok kérdés elől, zihálva menekülünk. „nem egy apa, nem egy nemzet,/nem egy faj, de maga a nem: /emberiség, aki nemzett.” Nem lehet az ember fából, de ragaszkodnunk az erdő-természetéhez, profetikus hajlandóságok munkálnak bennünk, mint az éltető nedvek, minden arra, biztat, hogy keljünk és járjunk, tudással töröljünk nevünk a veszélyeztetett emberi állatok egyre bővülő listájáról.

Egy okos tanácsadó szerint, jó az, ha az ember hirtelen elhatározással elhagyja, kidobja ócska cuccait, amelyeket belefeledkezve addig ápolt, addig pátyolgatott és tartogatott, amíg emberi kapcsolatait is elhanyagolta miattuk. Tudnunk kell, az unalomig ismételnünk kell azt, hogy csakis emberi kapcsolatainkban oldódnak szorongásaink és félelmeink. Csakis olyan kisközösségekben lehetünk boldogok, ahol egymás másságát tisztelve, időnként megrázkódtatás nélkül megmártóztatunk a külön valóságunkban. A magunk és a mások értékeit a gyakori összehasonlításoknak köszönhetően tudatosítjuk, hogy befejezhetetlen feladatunk „megismerni önmagunk”.

36. Tehát Luther nem szegezte ki azt a kilencvenöt pontban megfogalmazottakat... Tehát Petőfi nem szavalt a Talpra magyart a Múzeum előtt... Tehát Ady babérkoszorújának annyi a haszna, hogy szülőfalujában paszuly-

levesbe főzték... Tehát Lenin vérbajos volt... Hitler félig zsidó... Sztálin pedig Hruscsovval fajtalanzkodott... Már csak holnapután tudjuk meg, hogy mit hoz a múlt... És az is bizonyos, hogy Ő sem váltotta meg a világot... Bátor-ság! Virtus constat ex hominibus tuendis. Na de, ki akar engem megvédeni? En garde! Védj magad!

37. Ha ezt csak egy pillanatra is elhiszem, elfog a félelem, hogy hiába kutatom a teremtés titkát. Ördögi munkában csak az vigasztalt, hogy valószínűleg sohasem tudom meg: jónak vagy rossznak születtem. Álmaimban ez még sohasem sikerült. De ébrenléteimben még inkább elhatalmasodott rajtam a félelem. A félelem népbetegség. Orvossága a hit, de a mindenek fölött az uralkodó reklámok idejében kijózanítanak, minden orvosságnak bizonyára rengeteg mellékhatása van, amelyekről többet megtudhatunk, ha bizalommal felkeressük háziorvosunkat vagy/és gyógyszerészünket, akik mint mindenben, örökösén józan mértékletességre intenek, nem szükséges mindent bevennünk. Az újkor prófétái nem nagy sikerrel, gondoskodnak arról, hogy ezt a népbetegséget, amely nyájszellemisségben rendkívül ragályos és szertartásokkal és más gondolkodás gátló ceremóniákkal csak ideig-óráig gyógyítható, következetes kételkedéssel enyhíthes-sük, megelőzzük. A visszaeső bűnbánók egy része a gyógyszer-túladagolástól szenved, mások gyógyszerfüggővé válnak. Mi a teendő? – súgja Csernisevszkijt és Vladimir Iljicsset megelőzve álombeli józan eszünk.

38. Minél magasabba emeljük tornyunkat, annál élesebben látjuk azokat a nyomokat, amelyeket követnünk kell, világosabban értjük, hogy honnan jönnek, merre tartanak. Tudjuk, hogy tornyunk istenek helye. Olyanokkal melő-zünk itt együtt, akik pont olyan gyakran születnek és hal-nak, mint a hősök, és mert milliárd számra teszik, egye-seknek úgy tetszik, reinkarnálódnak is. Így aztán, hozzávetőlegesen megszámlálhatók. Sokan vagyunk, és mind szentek. Tulajdonképpen nincs más dolgunk: tornyunkkal együtt egyre magasabba kívánunk emelkedni. Nehezen bírjuk az isteni magasságokat, rendre mindnyájan leszé-dülünk, csillagmorzsaként ott lebegünk abban a magassá-gos magasságban, ameddig jutottunk. Hangtalanul léleg-zünk a történelem éppen divatos levegőjében, sziporká-inkkal biztatjuk az utánunk következő építőket, hogy ne kíméljék maguk, törekedjenek még fennebb, még istenibb magasságokba emelkedve, a végtelenig. Mit tehetnénk? Leugorhatunk, ha úgy tetszik. Nem kötelező az ejtőernyő. Lehet sárkányrepülő nélkül is csúszkálni a magasságok-ban. Van olyan, akinek ugornia sem kell: leesik magától, mint a beteg férfi tilos helyekre dugdosott, rozsdamarta, gyógyíthatatlan csapszege. Álmodjuk azt, hogy valamikor az idő képzelt spirálján mindnyájan vissza-visszakanyarodunk oda, ahonnan aszfaltba taposott nyo-munkat híven őrzi a kitörölhetetlen emlékezet.

39. Az ifjúság a leglelkesebb lelkesedő. Álljunk a lelkesedő ifjúság mellé. Különösen, ha lelkesedésének a kételkedésből származó igazságmegtalálás az alapja. A lelkesedés olyan természetes valami kell, hogy legyen, mint a bőr rugalmassága. A jövőről nagy általánosságokban szoktunk beszélni. A fiataloknak ez nem elég. Emberré lenni vágyásukat a mai kérdések nyílt feltárásával és az erre épített jövőtervezéssel elégíthetjük csak ki. Ha vala-kinek nincs bizalma a fiatalok elé tárnai a kényes kérdéseket, akkor hiába vár lelkesedésükre, amellyel a nehézsé-geket legyőzi.

40. Mindig ellenkezésre támad kedvem azokkal szemben, akik a régi időkre visszagondolva, legyintenek arra, hogy sokféle megalkuvásunk mellett, olykor lehetőségeink és lelkiismeretünk szerint, valamennyire ellenállók is vol-

tunk. Még a feljelentőknek, a besúgóknak és karrierjük érdekében törtetőknak is voltak ilyen pillanataik, ilyen tetteik, amelyeket csak az aprólékos visszagondolások juttatnak eszünkbe. Felnagyítani ezeket nincs szándékomban, nem „hősi tettekről” szólok, amelyeknek tragikus következményei voltak, hanem egyszerű becsléssel megnyilvánulásainkról. Nem a felmentés önkéntelen akarata biztat erre, hanem régi magunk megértése, amelynek végén ott áll a kérdőjel: Tehettünk volna többet is? A tanulság lehet a hagyatékunk. A minden idő-kben más és más formában megvívott küzdelmeinkben, az utánunk következők harcaiban hasznosíthatóan

41. Ma is hiszem, hogy hitünk megélésének módja gyerekkori neveltetésünk függvénye. Akit mély vallásos-ságban neveltek, annak természetes minden egyházi ceremónia, felemelő érzés a mise, a körmenet, az isten-tisztelet, az úrvacsora és minden egyéb az évszázadok gyakorlatában kialakult szokás. Aki pedig nem hozott magával gyerekkorából ilyen szép emlékeket, átérezni ezek különlegességét képtelen, csodálkozva nyugtazza a rituálék sorát, amelyeket az őskori ember műveltség-színvonalának megfelelően alakítottak ki, beavatatlano-knak feltűnő a babonához hasonlóságuk, a rituálék kápráztató fénye évezredek óta bódítja a híveket, vállalt kritikátlanóságuk bénító hatása alatt az engedelmes nyáj szerepében keresik a megnyugvást. A gyerekkorában be nem avatott ember, nem érti, miként hatnak mindezek a mai modern világ emberére. Nem érti minek az imádat, a könyörgés, a bocsánatkérés. Nem érti miért az életet át tartó rettegés. És azt sem érti, miért végtelen a bűnbos-csánat, amikor az életben, az ugyancsak évezredek jogok és kötelességek törvényei vétkeinket mindig is szigorú-an büntették, és vannak olyan bűnök, amelyeket nem lehet megbocsájtani.

42. Soha, semmilyen körülmények között nem ismerjük be, hogy a fenekünkkel gondolkozunk. Az alkotás gyö-tör, fáj, felemészt, de ugyanakkor mérhetetlen gyönyör-rűség is. Az író gépiró-michelangeló, aki örökké csak a saját fájdalomát faragja, heroikus elvonultságban, a világi dolgok robajló zenéjére fülelve szüli senkinek sem ártó, olykor megválaszolhatatlan kérdéseinket.

43. A női csipőcsont körül kidomborodó testrészt játéka lehet túlzottan kihívó. Az illendőségen túl ez visszatet-szést kelt, ezért bánjunk csínján vele. Táncban ma már minden szabad, de a folytonos riszálást, „csipődobást” megszokni nem érdemes, mert még szakmai elferdülést látta.

44. Ki tudta, ki hitte, ki gondolta, hogy ilyen furcsán és megfellebbezhetetlenül durván történik minden velünk is, pedig hát éppen elég cifra történetet hallottunk már az egykor józan és közmegebecsülésnek örvendő polgá-rokról, akik mint a végzetükbe rohanó éjszakai vonatok, valami csekélységtől, aprócska félreértésből kisiklottak, és miután ezek a polgárok szomorú vagy erőltetetten vidám képpel napestig allascht ittak rummal, szemükbe apránként bú rakódott, és aztán már a járás is fájt nekik, nyikorogva mozdultak néha, mint a bús őszi szélben az üres fűkamra egykor jobb időket látott, néha megköny-nyezni is érdemes, rozzant ajtaja. Végül magunk leszünk a világot idegesítő nyikorgás.

45. A tulajdonképpeni életcélokkal összefüggésben sem-miképpen sem hozható a tevékenységtől eltiltott embe-rek élete olyan, mint a halál, mert az esztétikai tényke-dés eredete egy organikus szükségletben találhatik, az pedig olyan, mint az éhség vagy a fajfenntartás ösztöne, ha ez hiányzik, oda minden örömről, és ki tudja mi történhet velünk, mert Jászi Oszkár szerint megérteni sohasem fogjuk, hogy miért nem egyenlő az esztétikai

tevékenység a többi hétköznapiasnak tudott dolgunkkal, mivel, ha valaki megkísérelné csupáncsak a munkára szorítani az embert, biztosítva számára ugyan némi elviselhető álmot, és természetesen bőséges táplálkozást, de megvonva tőle a játék, a dal, a tánc, a mese, az orgonaszó áhítatát, a focit, a lányok hajába font színes pántlikák lobogásának élvezetét, a vásári és egyéb komédiák szépségét, bizony mondom, nem tudhatjuk, mivé lenne akkor az ember élete?

46. Azt mondjuk nincs új a nap alatt, hahaha, és az is igaz, hogy már minden csupa hányásos közhely, olyan mint a rokonok nyálás csókja, képmutatásficam, kiéhezettek sikamlós nedvtúltermelése az elképzelt zabálás előtt, az élet értelmét tehát az igazságokon túl kell keresnünk a transzcendentális örökzöld mezőkön, Kant tudatalattijában, még akkor is, ha egyszer valamikor az ígért földjén minden kiderül, és mámoros túlviláginak képzelt fényességben feltárul előttünk a dolgok és a szövegek valóságos értelme, amint azt egyes brigádvezetők közkivánatra vagy profetikusan percekben makacsul újra és újra megjövendölték.

47. Mi a teendőnk ezen a magunkra egyszerűsített világban, ahova az összes általunk fellelhető gondolatok közé befalaztattuk magunk, és mindenféle kitalációkra hivatkozunk, mi nem jut az eszünkbe védekezés közben, ijedt kecskegidák vagyunk, képzelt szakállunkba mekegünk, mint az egyik hajnalon Pápai János tette, amikor Bethlen Gáborra hivatkozott, káptalan fejjel idézve a nagyságos fejedelmet: *A betűimre vigyázatok!* Így szólt parancsolatja, és ugyancsak Pápai uram lelkére kötötte, hogy minden akarata szerint legyen halála után is, a szükséges dolgok bevégeztetése végett, amikhez tartania magát könnyebb volt, mint egy zsíros ebédre lemondania, mert maga sem kívánt mást az eszes dolgok szolgálatánál. Másként nem tehetvén a káptalan, a befalazást elrendelte, magát a jónak akart sorsra, de kényszeredetten mások kegyelmére is bízva, menteni kívánva a menthetőt, önmagát ebből végül valamiképpen mégis kifelejtven, mert ilyen az ember! Kiszzenvedett olyanformán, hogy meggyőződése között utolsó leheletéig kitorolhatetlenül világolt annak tudata, hogy a szenvedőké a mennyeknek országa. De én már azt is tudom, hogy nem könyveink közé kell befalaztatnunk magunk, hanem inkább a könyveket kell minden igyekezetünkkel önmagunkba befalaznunk idejekorán és a lehető legnagyobb mennyiségben, hogy felprédálásukkal, amit minden időnkben az életünkbe betolakodó barbárok újra és újra megismételnek, a minket ért kárt kicsinyítsük és apránként összegyűjtött gondolatainkat a tatárok és varjak töméntelen seregeitől, jobb napokra várva a romlástól óvjuk és megőrizzük.

48. Szövegeim sorokra bontva többször körülélné a földet, holdig érő vezetéket rakosgathattam volna belőlük, de nem akartam bekerülni a hülyéskedők nagykönyvébe, most is a lehetetlent kísérlem, az emberek közötti úrt, a világ kezdetétől tátongó szomorúság-mély szakadékokból szeretnék betölteni valamennyit, nem pernyével, hanem élő, eleven betűkkel, használható gondolatokkal akarom őket egymásba kapcsolni a forró szerelmek gyönyörökben gazdag tökéletes szorosságával, olyan módon megteremteni az áhított nagy eggyé válást, ahogyan ezt az emberiség csakis egy totális ejtóernyőugrásban fogja egyszer majd megvalósítani, amikor hét vagy ennél is több milliárdan fogunk a világűrbe ugrani, hogy egymásba fogózva vadonatúj bolygót alkotva megkezdjük keringszűnkét valamelyik naprendszerben, ahol egy még munkás és jókedvű Isten tökéletesít bennünket, javít rajtunk valami lényegeset, hogy a továbbélésre érdemek legyünk, erre az ugrásra készülve, szórom féltve ör-

zött gondolataimat az emberek közé, hogy alkalmasak legyenek a nagy pillanatra, amelyet a legjobb esetben hétmilliárdnál is több próbának kell megelőznie, és ebben nem segít rajtunk az imádságos és humortalan Isten, hiszen Kondrád úrtól hallottam, az egyik kerti mulatságon mondta, hogy az öreg nem ítélkezik, csak az emberek ítélkeznek, és az elmúlt században óvatosan élő tudósok előtt sem volt titok, hogy a mi Istenünk, ha létezik, akkor minden bizonnyal munkanélküli, és segítségünkkel kell tengetnie a következő évezredben is nem éppen irigylésre méltóan csöndes, csupáncsak szemlélődésben gazdag életét, míg mi in memoriam Bibó, a szabadság kis köreinek kialakításával pepecselünk, és erkölcsaink romlását bambán bámulva, Rousseau figyelmeztetését is elfelejtjük, hogy az összefogódás helyett, a mindenkimindenki elleni küzdelemben túltéve a hobbesi negatív utópián, a mások rovására rohangáljunk gondolatsejénységtől sivár érdekeink után, és messze elkerüljük a Sínai-hegyet, Mózeszt Mórckává kicsinyítjük, hogy nagyokat röhögjünk immár folyamatos Tízparancsolatlapszusunkat tapasztalva, a két összetört kőtáblát a társadalmi lét sarába taposva törvénytelenül éljünk az emberiség felhalmozott gondolathegyeinek könnyed sétautakkal elképzelt, halálunkig lankás oldalán. Hát nem furcsa, hogy most sem érzünk pirulásnyi szégyent az emberiség megélt vagy vetélt történelméért?

49. A nagy Marcus Aurelianus valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ült sátrában, és jegyzeteit félrelökve írt, a görögöktől szopta a filozófiát, hogy aztán a védekező harcok szüneteiben ügyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fűrjviadalokból próbáltak jövőt jósolni, ő az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradvánnyal etesse katonáit, mert ő maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengeteg tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép meg a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdtató munkára foghatta, hogy egyszerű köntösbe bújtatott eszméit lélegzetelállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százazrek által próbált világpiacon.

50. Ha volnának eredetinek tűnő, mutatós gondolataink, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tűnik, évezredek óta a gondolkozásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámorgott, szelíden elhúzódo állat, külön utat próbál, fenyegető ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, ha összegyűjtött gondolatainkból időnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánozva, az örökké éhes, folyton szem keresők, az állhatatos csipegetők elé szórjuk valamennyit az általunk nyert okosságokból. A gazdaasszony kézmozdulata csupán az miénk, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőteljes, duzzadó, szépséges magok iránt érzünk, szeretjük a legaprócskábbakat is, mintha magunk teremtettük volna őket, isteninek érezzük ilyenkor magunk, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudjuk, hogy üre-

sen tatóngó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutkák vagyunk, annyiszor ismételt önkéretelésünk miatt már nem szégyelljük, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvainkat az ismeretlenségbe, lényünk kvintesszenciáját, képességéin rügeit veszítettük, a gondolkodásban való célirányos előrehaladást erőltetve, amely a düllelt szemű Descartes szerint a kételkedések folyamatából áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésből, mindez darab méhviasszal bizonyítható, nekünk ebből csupán a méhviassz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki, miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviasszdarabját, pedig hát ez nem tartozik reánk, ez mindenkinek a saját baja s az is, hogy milyen formát akar a maga méhviasszának, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint, az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfejtenünk, bizony, ha tört pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudjuk, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösen a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha mersze és ideje engedné, de mert időnk mindegyre lejár, nyakig emlékeiben, addig merülünk, míg óvatlan pillanatban majd összecsap fejünk felett minden megtörtént és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életparab.

51. Moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva is csak disznóknak való a tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizlaló bűzös keverék. Életünkben a mosolygós Kanthoz kellene hasonlitosak legyünk, hogy megtaláljuk a hosszú élet titkát, ne csak oxigént zabáljunk és szén dioxidot fűjünk ki magunkból, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész egyszerűen a bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete volna, mégpedig a keleten termelt, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittevő istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, a reánk hagyott üres boltban, a hatalom által zsugorított agyunkkal megértsük Platón ideáit, fölfogjuk Arisztotelész istenségét, bekebelezzük Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kellő figyelmet szenteljünk Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartes-nak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzscheknek, Janus Pannoniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinek, Wittgensteinek, Lukács Györgynek, Hamvas Bélának, Bretter Gyurkának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, Klein Györgynek, Karácsony Benőnek, Székely Jánosnak, Örkény Istvánnak, de ismert vagy ismeretlen nagyapáinknak, nagybátyáinknak és más hozzájuk hasonló nyugdíjas susztereknek is, akik elmesélt gondolataikkal nálunk tolakodnak, feneketlen kutatóknak bennünk, hogy a nyugtatóan friss, hűs, tiszta vizet igyunk, a magunk borvizét, amit begyűjtöttünk és ezer apró próbakövön átszűrtünk, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltünk, a föld alatti kristályforrásoknak, zavarosan hömpölygő folyóknak is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot, tudatalatti vizeinkből iszunk végeláthatatlan hajózásaink alatt, és itatnánk az egész szomszédos világot, másként miképpen őrizhetnénk kutjaink vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdítő erejét, csak vigyük, csak használják, padkameleg-anyák bársonyos melléből csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a

potyások is Light Colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzástól, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töprengéstől. Szeretnénk, ha mind, aki hasonlóak és különböznek is tőlünk, itt lennének velünk. A duplawés Wittgenstein és Wieseltier gondolatait dajkáljuk, mert mi is nem csak annak tekintjük magunk, akik vagyunk, hanem mindhalálig annak is, akivé lenni szeretnénk.

KAPUK

Ligeti Pál fotósorozata

A beszercei Ezüstverő Háza kapuja

